

Dr. Kálmán Botond Géza – Dr. Zéman Zoltán – Dr. Bárczi Judit

Korrupcióérzékelés és pénzügyi fejlettség kapcsolata magyarországon és mexikóban

ÖSSZEFOGLALÁS

Jelen kutatás célja a korrupció és a pénzügyi bevonódás közötti kapcsolat vizsgálata Magyarországon és Mexikóban. A korrupció szinte egyidős az emberiség történetével, máig jelen van a mindennapokban. A világ országainak korrupciós viszonyairól számos forrás áll rendelkezésre. Ezek közül az egyik legismertebbet, a Transparency International Corruption Perceptions Indexét használják a szerzők a jelen tanulmányban. Magyarország és Mexikó 2009-2022 közötti időszak adatai alapján nyújtott teljesítményének alakulását vizsgálják a szerzők statisztikai módszerekkel. Ugyancsak vizsgálják a pénzügyi bevonódásban nyújtott teljesítmény mindkét országban a World Bank Global Findex Raport adatainak használatával. E két mutató felhasználásával a szerzők arra keresik a választ, hogy a korrupció és a pénzügyi műveltség közötti kimutatható-e összefüggés. A vizsgált időszakban a pénzügyi kultúra területén nyújtott magyar teljesítmény csökkent, a korrupció érzékelése szintén csökkent. Ez arra utal, hogy a két mutató között lehet összefüggés, amit szakirodalmi adatok is alátámasztanak. Jelen kutatás egy pilot-vizsgálat volt, célja egy nemzetközi vizsgálat megalapozása volt.

Kulcsszavak: korrupció, pénzügyi kultúra, Magyarország, Mexikó
Jelkódok: D73, G53, G28

BEVEZETÉS

A korrupció jelensége a történelemmel egyidős, már a római történetírók is számos vesztegetési esetről számolnak be. A hatalom és a pénz közötti kapcsolat egyik legkézenfekvőbb formája, hogy akinek pénze van, az hajlandó fizetni, ha a hatalom képviselője és birtokosa segít ügye kedvező elbírálásában. A korrupció kifejezés a latin *corruptio* szóból ered. A fogalom mai meghatározása a Transparency International (TI) szerint a közhatalommal / közbizalommal / ráruházott pozícióval való visszaélés egyéni haszonszerzés érdekében (NAGY, 2018). A leg súlyosabb formákat (pl. a vesztegetést és annak elfogadását, a befolyással üzérkedést, de még az ilyen esetek feljelentésének elmulasztását is) a legtöbb államban a hatályos büntetőjog is büntetni rendeli. Az ilyen esetek azonban csak a leg súlyosabb és nyilvánosságra is került kriminális korrupciós ügyek. Ezek csak részei a társadalmi korrupciós jelenségeknek.

Vannak továbbá olyan korrupciós formák is, amelyeket a jog nem tilt és szankcionál ugyan, de erkölcsi és politikai kárt okoznak. A korrupció jelensége már az ókorban is összekapcsolódott a politikával (SZÁNTÓ, 2018). Ez a kapcsolatrendszer még napjainkban is fennáll. A COVID-19 elleni oltásokhoz kapcsolódó von der Leyen's text (STOLTON, 2023), vagy a 2022-ben kirobbant Qatargate korrupciós botrány (WAX et al.,

2023) aktuális példák erre. A korrupció nem az intézményi keretek között, hanem azok felszíne alatt zajlik. Ezért felfedezése és felmérése nehéz. Napjainkban a korrupciós indexek készítői általában kétféle módszert használnak. A percepciók módszer a vélemények felmérése az átlagemberek, vagy szakértők megkérdezésével. A közelítési módszer a korrupció jól azonosítható formáinak (csúszópénz, ajándékok, fizetett utazások) gyakoriságát méri fel és ebből következtet az általános képre. A percepciók módszer szubjektív, ezért gyakori az alul- vagy túlbecsülés. A közelítési módszer nem torzító hatású (médiá, politika), viszont – mivel csak bizonyos esettípusokra fókuszál – alulbecsüli a korrupció előfordulásának gyakoriságát (SÍK, 2001). Az indexek csak a korrupció közelítőleg gyakoriságának megállapítására alkalmasak. Ezért van szükség az indexek megbízhatóságának vizsgálatára. Egy rosszul megalapozott index alapján hozott ítélet jelentős gazdasági károkat okozhat és súlyosan ronthatja az adott ország brand-jét és megítélését. Jó példa erre a Portfolio.hu (2021) és az Index.hu (Előd, 2020) tudósításának címe: „Hármas holtversenyben az EU legkorruptabb országa lett Magyarország a Transparency International indexe szerint” és „Dél-Afrikával kerültünk egy szintre korrupcióban”.

A megbízhatóságot számos tényező befolyásolhatja (NÉMETH et al., 2019). Leggyakrabban a megkérdezettek összetétele, a források megbízhatósága, a módszer transzparenciája, sőt a felmérést végző szervezet politikai függetlensége a tárgya a módszerek kritikáinak. Az egyik legelterjedtebben használt index például a TI által rendszeresen közzétett Corruption Perceptions Index (CPI). Ezzel a mutatóval szemben számos megbízhatósági kérdés is felmerül, elsősorban politikai támogatók miatti összeférhetetlenség. Mai világunkban a személyes pénzügyek menedzselésének képessége egyre fontosabbá válik. A tudományos eredmények egyre inkább bizonyítják, hogy a magasabb szintű pénzügyi ismeretek jobb pénzügyi döntéseket eredményeznek (LUSARDI & MITCHELL, 2014). Az OECD felmérések legutóbbi eredményei (Kossev, 2020) magyar szempontból meglehetősen kedvező képet festenek a hazai pénzügyi tudásszintről. A pénzügyi szolgáltatások fejlődése és digitalizációja átláthatóbbá és követhetőbbé teszi a pénzügyi tranzakciókat. Ez a fejlődési irány elősegíti a korrupció visszaszorítását is, mivel csökkenti a nyom nélküli tranzakciók lehetőségét. Ezért a pénzügyi bevonódás és a korrupció kapcsolatának vizsgálata napjaink időszerű feladata. A szerzők jelen tanulmánya ehhez a kutatáshoz járul hozzá.

A vizsgálathoz a szerzők több forrásból gyűjtötték össze adataikat. A korrupció magyarországi helyzetének vizsgálatára a TI CPI indexe. A pénzügyi bevonódás adatait pedig WB rendszeres időközönként végzett felméréseiből vették át. Ezek a

nemzetközi szervezetek által készített adatbázisok nyilvánosan hozzáférhető és szabadon felhasználható. Az adatgyűjtés forrásai és metodikai vonatkozásai ugyancsak elérhető. Tekintettel az adatbázisok szerkezetére egy fontos kutatásietikai feltétel, az anonimitás is biztosítva van. A TI módszertani változása miatt azonban a 2012 utáni eredmények nem vehető össze a korábbiakkal (LAMBSDORFF, 2008; SAISANA & SALTELLI, 2012). Ezért döntöttek a szerzők a 2012-2022 közötti időszak vizsgálata mellett. A leíró statisztikák elemzését követően a szerzők megvizsgálták, hogy az egyes kontinensek között van-e kimutatható eltérés a pénzügyi bevonódás és a korrupció megítélése területén. Mivel a minta szóráshomogenitása az előzetes Levene-teszt eredménye alapján sem a pénzügyi bevonódás területén ($F[5, 125]=10.2, p<0.001$), sem a korrupcióérzékelésben ($F[5, 125]=5.5, p<0.001$) nem volt igazolható, a szerzők a Welch-tesztet és post-hoc tesztként a Games–Howell-tesztet alkalmazták az összehasonlításra. Ezután hierarchikus klaszteranalízissel országklasztereket hoztak létre, külön fókuszálva Mexikóra és Magyarországra. Végül célzottan vizsgálták, hogy a korrupciós és pénzügyi mutatók között van-e kimutatható összefüggés. A vizsgálatok elvégzéséhez a Smart-PLS 4.0.9.5 és a Jamovi 2.3.21.0 szoftvereket használták.

EREDMÉNYEK

A leíró statisztikák vizsgálatával kapcsolatban a szerzők megállapították, hogy az úgynevezett ferdeség (skewness) értéke a Gauss-eloszlástól eltérő megoszlást mutat a pénzügyi bevonódásban és a korrupcióérzékelésben egyaránt. Ez azt jelenti, hogy a korunkban már széles körben elérhető pénzügyi szolgáltatások használatának gyakorisága a vizsgált országokban az átlagnál alacsonyabb szinten van. Ugyanakkor ugyanezekben országokban a megkérdezettek az átlagnál magasabb szintű korrupciót érzékelnek.

Az eredmények alapján az egyes földrajzi régiók között szignifikáns különbség van a korrupcióérzékelés és a pénzügyi bevonódás területén is. Ezen különbségek hátterét mutatja a Games-Howell post hoc teszt eredményéről készített összefoglaló táblázat. A táblázatban a cikk későbbi részében nem említett rövidítések közül az AME Észak- és Dél-Amerikát, az ECA az Európai Unióhoz nem tartozó dél- és kelet-európai országokat jelenti Közép-Ázsia országaival együtt, a MENA a Közel-Kelet rövidítése.

A táblázat az egyes években mért eltérések közül a szignifikáns különbségeket összegzi. Ezek szerint a Nyugat-Európa/Európai Unió (WE/EU) régió korrupcióérzékelés és pénzügyi bevonódás szempontjából is szignifikánsan eltér a többi régiótól. A többi régió korrupcióérzékelése között ilyen szignifikáns eltérés nem mutatható ki. Pénzügyi bevonódás szempontjából azonban további szignifikáns eltéréseket is kimutathatók: különösen a Délkelet-Ázsia (AP) és a Szubszaharai Afrika (SSA) közötti eltérés jelentős, ami érthető is, ha felidézük, hogy Hong Kong, Sanghaj, Szingapúr, Peking vagy Tokió a világ vezető pénzügyi centrumai. Ez az eredmény egyezik azzal a szakirodalmi megállapítással, hogy Délkelet-Ázsia pénzügyi központjai hosszú évekre visszatekintve jóval fejlettebbek, mint a Szubszaharai Afrika központjai (Z/YEN

1. táblázat A Games–Howell-teszt összefoglaló táblázata

	Korrupció		Pénzügyi bevonódás	
	WE/EU	WE/EU	SSA	
AME	***	***	*	
AP	*	**	**	
ECA	***	***	*	
MENA	**	**	–	
SSA	*	***	–	
WE/EU	–	–	***	

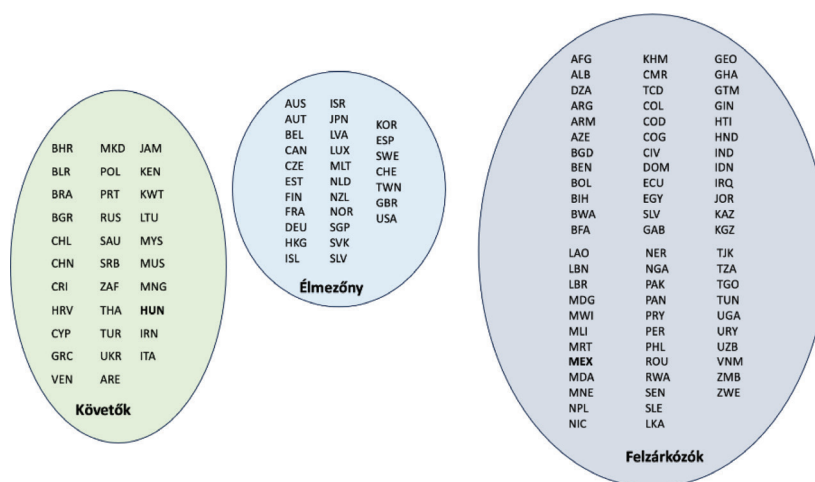
Megjegyzés: * $p<0.05$, ** $p<0.01$ *** $p<0.001$

Forrás: a szerzők saját eredményei

& CDI, 2016, 2023). Afrikában az elmúlt években jelentősen növekedett a modern (internetes, digitális) pénzügyi szolgáltatások használatának gyakorisága. Ennek oka a gyorsuló gazdasági növekedés, amellyel nem tart lépést az elérhető pénzügyi infrastruktúra kiépülése. A Szubszaharai Afrika napjainkra a mobil pénzáttalalási szolgáltatások globális vezetőjévé vált, ösztönözve a pénzügyi szolgáltatásokhoz való széles körű hozzáférést (SY et al., 2019). Ezért a Délkelet-Ázsia–Szubszaharai Afrika különbség várhatóan a jövőben egyre kevésbé lesz jelentős. A digitális pénzügyek fejlődésének további várható következménye az átláthatóság és a készpénzmentesség növekedése. Ezek a tendenciák pedig szinte bizonyosan hozzájárulnak a korrupció csökkenéséhez, ezáltal ezek az országok várhatóan jobb helyezést fognak elérni a TI-CPI-ben is (SETOR et al., 2021; SONG et al., 2021).

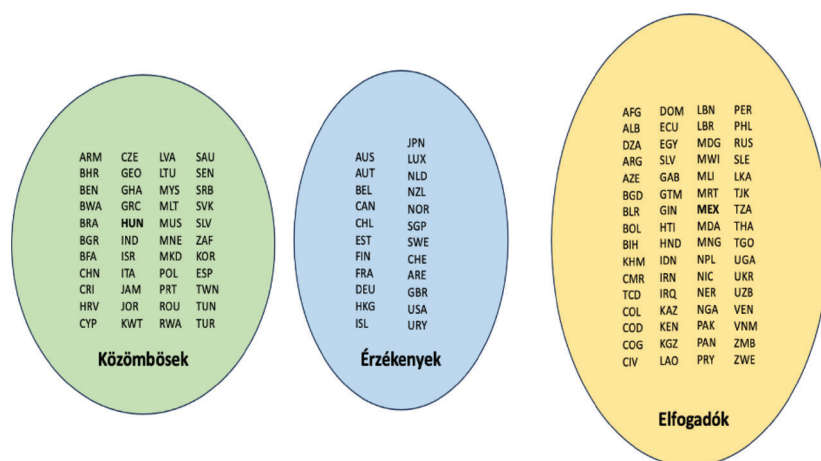
A hierarchikus klaszteranalízissel kialakult országklasztereket az **1. ábra** és a **2. ábra** mutatja.

Az eredmények alapján három, jól definiálható klaszterbe különülnek a vizsgált országok a pénzügyi bevonódás szempontjából. Az Élmezőny országai a vizsgált időszakban végig a legmagasabb pénzügyi bevonódás-t mutatják. Itt a legmagasabb a modern pénzügyi szolgáltatásokat használók aránya. A vizsgált országok közül 29 (22%) tartozik ebbe a klaszterbe Hasonlóan egyenletes, de közepes teljesítmény jellemzi az országok másik csaknem egynegyedét (Követők, 32 ország, 24%), míg a vizsgált országok több mint fele jelenleg alacsonyabb

1. ábra A pénzügyi bevonódás országklaszterei

Forrás: a szerzők saját vizsgálata

2. ábra A korrupcióérzékelés országklaszterei

Forrás: a szerzők saját vizsgálata

pénzügyi bevonódást mutat, de teljesítményük évről-évre gyorsan növekszik (Felzárkózók, 70 ország, 53%). Ezek az országok várhatóan belátható időn belül utolérlik a másik két klaszterbe tartozókat, amelyekre inkább a stagnáló, mint a növekedő teljesítmény jellemző. Tipikus példái a Felzárkózók klaszternek a Szubszaharai Afrika országai, amelyeket Sy és munkatársai (2019) „Game Changer” országoknak neveznek. ezekben az országokban az élénkülő pénzpiacok és az infrastruktúra ehhez társuló hiánya miatt a mobil pénzforgalom területén már ebben a régióban van a legdinamikusabb növekedés. Ezért tekinthetők ezek az országok képesnek a jelenlegi szerepek átírására.

A korrupcióérzékelésben a Közömbös klaszterbe tartozik az országok nagyjából egyharmada (34%). Ezekben az érzékenyséjük a korrupcióra átlagos: a megkérdezettek tudnak róla, ismerik a jelenséget. Bár ők létező problémának gondolják a korrupciót, nem lépnek fel ellene. Az Érzékenyek klaszterbe tartozó 23 országot (18%) az jellemzi, hogy a válaszadók nagyon érzékenyen ítélik meg a korrupció előfordulását és a gyanús esetek nagy részét is korrupcióként jelzik. Meglepő eredmény, hogy az Elfogadók klaszterbe 64 ország tartozik, tehát az országok csaknem fele (49%). Ezekben a megkérdezettek nem foglalkoznak a korrupcióval. Hozzáállásukat az Európai Bizottság (EC, 2022) megfogalmazása írja le leginkább: „always acceptable” (Corruption is unavoidable, it has always existed) [azaz „mindig elfogadja (A korrupció kikerülhetetlen, mindig is létezett)].

Ez az eredmény egyrészt arra utal, hogy a korrupciót sokan a mindennapok részének gondolják. A szakirodalom szerint a korrupcióra való hajlandóságot azonban nemcsak az egyén jellemzői határozzák meg, hanem azok a körülmények is, amelyek megteremtik a korrupció lehetőségét. Egy magyar és francia diákok vizsgálását vizsgáló tanulmány megállapította, hogy a csalásra motiváló körülmények azonosága esetén azonos az elkövetett vétség is, függetlenül az egyéni karaktertől (OROSZ, 2009). Arról sem szabad megfeledkezni, hogy a korrupció háromszereplős modelljéből (HUFF, 2013) kérdezzünk-e valakit (a korrupciót felajánlót, a korrupciót elfogadót vagy a kihagyott harmadik felet), vagy egy nem érintett kívülállót, mert ez még anonim felmérés esetén is befolyásolhatja a megkérdezettek objektivitását.

A két vizsgált országnak a klaszterben elfoglalt helyét a 2. táblázat mutatja.

Mexikó a pénzügyi bevonódás szempontjából felzárkózó ország. Ez a megállapítás összhangban van a World Bank jelentésének megállapításaival (BELMONT, 2021). Eszerint Mexikóban még jelentősen bővíthető a pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés, különösen a szegényebb, illetve a vidéken élő rétegek számára. Ezek az adatok kedvezőtlenebbek, mint a Latin Amerikában, illetve az OECD államaiban mérhető. A fintech korszakától azt várták, hogy milliőkat hoz majd a formális pénzügyi rendszerbe. Azonban a fintech nem tudta kihasználni a benne rejlő lehetőségeket Latin-Amerika második legnagyobb fogyasztói piacán (VELKINBURGH, 2023). A mexikói készült hazai jelentésekben szereplő adatok szerint négy év alatt mindössze 2 százalékpontos növekedés történt (INEGI, 2022).

A kormány intézkedéseinek eredményeképpen azonban a pénzügyi integráció elmélyítésében és a finanszírozáshoz való hozzáférés bővítésében Mexikó előrehaladást mutat. Jó példája ennek a Fintech törvény (Ley para Regular las Instituciones de Tecnología Financiera, 2018) és az e-kereskedelem jelentős növekedése (RIQUELME, 2023).

Magyarországon a Magyar Nemzeti Bank (MNB) legutóbbi felmérése alapján (DEÁK et al., 2021) a felnőtt lakosság hozzáférése a korszerű, készpénzmentes szolgáltatásokhoz 80% feletti, a fiatalabb érettségizett generációban pedig közelítőleg 100%-os. A magyar felnőtt lakosság 75 százaléka kizárólag átutalással, 8 százaléka vegyes formában, míg 15 százalék csak készpénzben kapja a jövedelmét. Azonban 2017-hez képest szignifikáns eltolódás figyelhető meg az átutalásos jövedelmek irányába. A jelenlegi strukturális lefedettségi szint tehát nem hátráltatja az elektronikus fizetések további elterjedését.

A két ország korrupciós viszonyainak egzakt értékelése már nehezebb. Ennek oka, hogy a korrupciós indexek általában korrupciós érzékenységet mérnek, ami szubjektív fogalom. Mexikó a Transparency International évente közzétett Corruption Perceptions Indexében (CPI) rendszeresen alacsony pontszámot kap, ami arra utal, hogy a korrupció érzékelése széles körben jelen van az országban. A témával foglalkozó tanulmányok szerint a korrupció Mexikóban különféle intézményeket és közszolgáltatásokat érint: például a rendőrséget, az igazságszolgáltatást, az oktatási rendszert és az egészségügyet. A leggyakoribb korrupciós cselekmények közé tartozik a hivatalos személyek által elkövetett kenőpénz elfogadás, a bürokratikus akadályok megkerülése és a közpénzek eltérítése (CASAR, 2016; IMCO, 2018; Secretaría de la Función Pública, 2023). A korrupciós politikai botrányok széles körű felháborodást és bizalmi válságot váltottak ki a közvéleményben. A korrupció emellett súlyos gazdasági hatásokkal jár Mexikó számára. Az illegális tevékenységek, a korrupciós adók és a bürokratikus

2. táblázat Magyarország és Mexikó a pénzügyi és a korrupciós klaszterben

Ország	Pénzügyi bevonódás	Korrupcióérzékelés
Mexikó	Felzárkózók (3. klaszter)	Elfogadók (3. klaszter)
Magyarország	Követők (1. klaszter)	Közömbösek (1. klaszter)

Forrás: a szerzők saját vizsgálata

akadályok csökkentik az üzleti környezet versenyképességét, és visszatartják a külföldi beruházásokat (HARRIS, 2017; UK GOVERNMENT, 2023). Mexikóban kormányzati kezdeményezések és reformok történtek a korrupció elleni harcban (ARDIGO, 2019; AYALA et al., 2022). Azonban a korrupció leküzdése hosszú távú és komplex folyamat, és a reformok végrehajtása nehézségekbe ütközhet a politikai, jogi és intézményi akadályok miatt (HINOJOSA, 2019). Összességében Mexikóban a korrupció egy mélyen gyökerező probléma, amely hatással van az ország minden területére. A korrupció elleni küzdelem hosszú távú elkötelezettséget, átfogó intézkedéseket és szigorú végrehajtást igényel. Azonban az aktivista csoportok és a civil társadalom aktív szerepe, valamint a reformok iránti politikai akarat potenciálisan elősegíthetik a pozitív változást a korrupciós helyzetben.

Magyarországon is jelen van a korrupció problémája, és az ország korrupciós helyzete számos területen érezhető hatással van, beleértve a gazdaságot, a társadalmat és a politikai rendszert is. A TI-CPI Indexben Magyarország az indexben közepes eredményeket mutatott, ami azt jelenti, hogy a korrupció érzékelése az országban jelen van, de nem feltétlenül a legmagasabb mértékben. A korrupció kapcsán Magyarországon különösen a közbeszerzések és az üzleti környezet területét említik gyakran, sok esetben politikai célból (BAYER, 2023; HÍRKLICK, 2023; SZABÓ, 2023). Ugyancsak gyakori vád az ellenőrzés, a szabályozás és az igazságszolgáltatás nem megfelelő hatékonysága (MAGYAR NEMZET, 2022). A magyar kormány az évek során több korrupcióellenes intézkedést és reformot vezetett be. Azonban ezek hatékonysága és függetlensége gyakran politikai viták középpontjában álló kérdés (UNODC, 2019).

A pénzügyi bevonódás és a pénzügyi bevonódás kapcsolata volt a kutatás végső kérdése. A statisztikai vizsgálatok alapján a két mutató közötti kapcsolatot Welch teszt-tel vizsgálták a szerzők. A páronkénti összehasonlítást (post-hoc teszt) Games–Howell-tesztel végezték. A kutatási kérdés úgy szólt, hogy van-e eltérés az országok korrupcióérzékelési és pénzügyi bevonódás teljesítménye között. A Welch-teszt alapján elmondható, hogy azokban korrupció érzékelése ($M=43.7-44.5$, $SD=18.541-19.680$, $n=131$) és a pénzügyi bevonódás területén nyújtott teljesítmény ($M=0.346-0.389$, $SD=0.158-0.217$, $n=131$) szignifikánsan azonosnak tekinthető ($p<0.001$). Ez azt jelenti, hogy a jobb pénzügyi teljesítmény magasabb korrupcióérzékeléssel jár együtt. Ez a megfigyelés alátámasztja az a másik eredményt, hogy az egymásnak megfeleltethető pénzügyi bevonódás és pénzügyi bevonódás klaszterek (Élmezőny – Érzékenyek, Követők – Közömbösek, Felzárkózók – Elfogadók) országai között jelentős átfedés van. Ez különösen a legmagasabb teljesítményű klaszterek estén észlelhető jól.

KÖVETKEZTETÉS

Jelen tanulmány szerzői azt vizsgálták, hogy összefüggés van-e a pénzügyi bevonódás és a pénzügyi bevonódás alakulása között. Az eredmények alapján sikerült összefüggést kimutatni a két mutató között. Ez azt jelenti, hogy a magasabb szintű pénzügyi bevonódás mellé általában nagyobb korrupcióérzékenység is jár. Ennek egyik magyarázata, hogy a modern pénzügyi szolgáltatások használatának terjedése átláthatóbbá teszi a fizetési folyamatokat, csökkentve ezáltal a korrupció előfordulásának lehetőségét. Az eredmények gyakorlati haszna, hogy a készpénzmentes fizetési módok és egyéb modern pénzügyi

szolgáltatások terjedése és egyre szélesebb körű elérhetősége megnehezíti a korrupció számos formáját, ami kisebb korrupcióérzékeléssel is jár. A folyamat jelentős mértékben felgyorsítható, ha megfelelő pénzügyi oktatás keretében a lakosság egyre szélesebb csoportja lesz tisztában ezeknek a modern szolgáltatásoknak a lényegével, használatával és egyre nagyobb arányban használja is ezeket. Az oktatás fejlesztéséhez tehát jelentős előnyök társulhatnak ezen a téren is.

IRODALMI FELDOLGOZÁS:

- ARDIGO, I. A. (2019): *Mexico: Overview of corruption and anti-corruption efforts* (p. 30). U4 Anti-Corruption Resource Centre, Chr. Michelsen Institute. <https://www.u4.no/publications/overview-of-corruption-and-anti-corruption-efforts-in-mexico.pdf>
- AYALA, J. R. – AYALA, C. C. – León-Orantes, J. (2022, March 28): *Mexico Anti-corruption Guide 2022 | World Law Group*. The World Law Group. <https://www.theworldlawgroup.com/news/mexico-anti-corruption-guide-2022>
- BAYER, L. (2023, March 13): Viktor Orbán's battle for EU funds reveals existential clash. *POLITICO*. <https://www.politico.eu/article/viktor-orban-battle-eu-funds-reveal-existential-clash/>
- BELMONT, J. (2021): *Expanding Financial Access for Mexico's Poor and Supporting Economic Sustainability* (What We Do (Results Briefs), p. 5) [Text/HTML]. World Bank. <https://www.worldbank.org/en/results/2021/04/09/expanding-financial-access-for-mexico-s-poor-and-supporting-economic-sustainability>
- CASAR, M. A. (2016): *México: Anatomía de la Corrupción* (2nd ed.). Instituto Mecicano para la Competitividad A.C. <https://www.nexos.com.mx/?p=25968>
- Ley para Regular las Instituciones de Tecnología Financiera, DOF 20-05-2021 71 (2018). https://www.diputados.gob.mx/LeyesBiblio/pdf/LRITF_200521.pdf?ref=thisweekinfintech.com
- DEÁK, V. – NEMECSKÓ, I. – VÉGSŐ, T. (2021): *Lakossági fizetési szokások 2020-ban* (143; MNB Tanulmányok, p. 58). Magyar Nemzeti Bank (Central Bank of Hungary) – MNB. <https://www.mnb.hu/letoltes/mnb-tanulmany-hun-143-lakossagi-fizetesi-szokasok-2020.pdf>
- EC. (2022): *Corruption* (523; Special Eurobarometer, p. 105). European Commission. Directorate General for Migration and Home Affairs Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2837/110098>
- ELŐD, F. (2020, January 23): *Dél-Afrikával kerültünk egy szintre korrupcióban*. https://index.hu/gazdasag/2020/01/23/transparency_international_korrupcio_index_2020_korruptabb lett_magyarorszag/
- HARRIS, L. (2017, April 26): The Link Between Corruption and Poverty in Mexico. *The Borgen Project*. <https://borgenproject.org/corruption-and-poverty-in-mexico/>
- HINOJOSA, G. (2019): What's Happening with Mexico's National Anti-Corruption System? *Brújula Ciudadana*, 112, 5. <https://www.wola.org/analysis/progress-challenges-corruption-mexico/>
- HÍRKLICK. (2023, March 13): *A korrupció a magyar kormány módszertanának része*. Hirklick. <https://hirklick.hu/kozelet/a-korrupcio-a-magyar-kormany-modszertanának-rese/412611>

- HUFF, E. B. (2013): A korrupció háromszereplős logikai modellje. *Büntetőjogi Szemle*, 2013(1–2), 30–41. <https://szakcik-kadatbazis.hu/doc/3029911>
- IMCO. (2018): *Índice de Riesgos de Corrupción: El sistema mexicano de contrataciones públicas* (p. 4). Instituto Mexicano para la Competitividad A. C. <https://imco.org.mx/indice-riesgos-corrupcion-sistema-mexicano-contrataciones-publicas/>
- INEGI. (2022): *Encuesta nacional de inclusión financiera (ENIF), 2021* (256; p. 12). Hacienda-CNBV-INEGI. <https://www.inegi.org.mx/contenidos/saladeprensa/boletines/2022/enif/ENIF21.pdf?ref=thisweekinfintech.com>
- KOSSEV, K. (2020): *OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy* (OECD/INFE, p. 78) [International Survey of Adult Financial Literacy]. OECD. <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy.pdf>
- LAMBSBORFF, J. G. (2008): *The Methodology of the Corruption Perceptions Index 2008*. Transparency International. https://files.transparencycdn.org/images/2008_CPI_LongMethodology_EN.pdf
- LUSARDI, A. – MITCHELL, O. S. (2014): The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence. *Journal of Economic Literature*, 52(1), 5–44., 52(1), 5–44. <https://doi.org/10.3386/w18952>
- MAGYAR NEMZET. (2022, April 27): Hidvéghi Balázs rendelt a francia vitamúsorban + videó. *Magyar Nemzet (online)*. <https://magyarnemzet.hu/belfold/2022/04/hidveghi-balazs-rendelt-a-francia-vitamusorban-video>
- NAGY, G. (2018, January 31). *A korrupció fogalma mérése és hatása*. <https://transparency.hu/wp-content/uploads/2018/02/A-korrupcio-fogalma-merese-%C3%A9s-hatasa.pdf>
- NÉMETH E. – VARGHA B. T. – PÁLYI K. Á. (2019): Nemzetközi korrupciós rangsorok tudományos megbízhatósága. *Pénzügyi Szemle/Public Finance Quarterly*, 64(3), 321–337. https://doi.org/10.35551/PSZ_2019_3_1
- OROSZ, G. (2009): Csalás a felsőoktatásban: Francia és magyar közgazdászhallgatók összehasonlító vizsgálata. [Academic cheating in higher education: A comparative examination among French and Hungarian business school students.]. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 64(1), 253–284. <https://doi.org/10.1556/MPSzle.64.2009.1.9>
- PORTFOLIO.HU. (2021, January 28): *Hármas holtversenyben az EU legkorruptabb országa lett Magyarország a Transparency International indexe szerint*. Portfolio.hu. <https://www.portfolio.hu/unios-forrasok/20210128/harmas-holtversenyben-az-eu-legkorruptabb-orszaga-lett-magyarorszag-a-transparency-international-indexe-szerint-467224>
- RIQUELME, R. (2023, February 9): *Comercio electrónico en México creció 23% en 2022*. El Economista. <https://www.economista.com.mx/empresas/Comercio-electronico-en-Mexico-crecio-23-en-2022-20230209-0030.html>
- SAISANA, M. – SALTELLI, A. (2012): *Corruption Perceptions Index 2012: An updated methodology*. European Commission Joint Research Centre. https://www.transparency.org/files/content/pressrelease/2012_CPIUpdatedMethodology_EMBARGO_EN.pdf
- SECRETARÍA DE LA FUNCIÓN PÚBLICA. (2023): *Lucha contra la corrupción y desarrollo en México: Políticas públicas y campos de estudio* (2nd ed.). Función Pública. <http://www.gob.mx/sfp/documentos/lucha-contrala-corrupcion-y-desarrollo-en-mexico-politicas-publicas-y-campos-de-estudio>
- SETOR, T. K. – SENYO, P. K. – ADDO, A. (2021): Do digital payment transactions reduce corruption? Evidence from developing countries. *Telematics and Informatics*, 60, 101577. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2021.101577>
- SÍK, E. (2001): A korrupció nagysága. In Csefkó F. & Horváth C. (Eds.), *Korrupció Magyarországon* (pp. 233–253). Virágmandula Kft. https://www.libri.hu/konyv/csefko_ferenc.korrupcio-magyarorszag.html
- SONG, C.-Q. – CHANG, C.-P. – GONG, Q. (2021): Economic growth, corruption, and financial development: Global evidence. *Economic Modelling*, 94, 822–830. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2020.02.022>
- STOLTON, S. (2023, February 13): New York Times sues EU over von der Leyen’s Pfizer texts. *POLITICO*. <https://www.politico.eu/article/new-york-times-sue-european-union-ursula-von-der-leyen-pfizer-texts/>
- SY, A. – MAINO, R. – MASSARA, A. – SAIZ, H. P. – SHARMA, P. (2019): FinTech in Sub-Saharan African Countries: A Game Changer? *IMF Departmental Papers / Policy Papers*, 19(04), 1. <https://doi.org/10.5089/9781484385661.087>
- SZABÓ, D. (2023, February 20): *A magyar és az EP-s korrupciós helyzet miatt áll a bál Brüsszelben*. Portfolio.hu. <https://www.portfolio.hu/unios-forrasok/20230220/a-magyar-es-az-ep-s-korrupcios-helyzet-miatt-all-a-bal-brusszelben-597940>
- SZÁNTÓ, Z. (2018): Korrupció és integritás. *Magyar Tudomány*, 179(4). <https://doi.org/10.1556/2065.179.2018.3.1>
- UK GOVERNMENT. (2023, June 6). *Overseas business risk: Mexico*. GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/publications/overseas-business-risk-mexico/overseas-business-risk-mexico>
- UNODC. (2019). *Magyarország által tett intézkedések* (p. 10). United Nations Office on Drugs and Crime. https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/WorkingGroups/workinggroup4/2019-September-4-6/Contributions_NV/Hungary_HU_EN.pdf
- VELKINBURGH S. H. (2023, April 18): *Why fintech has failed Mexico’s unbanked*. This Week in Fintech. <https://www.thisweekinfintech.com/why-fintech-has-failed-mexicos-unbanked/>
- WAX, E. – BRAUN, E. – WHEATON, S. (2023, June 11): 11 key Qatargate players—Where are they now? *POLITICO*. <https://www.politico.eu/article/qatargate-corruption-scandal-13-key-players-six-months-on-european-parliament/>
- Z/YEN, & CDI. (2016): *The Global Financial Centres Index 20* (p. 56). Z/Yen Group & China Development Institute.
- Z/YEN, & CDI. (2023): *The Global Financial Centres Index 33* (p. 62). Z/Yen Group & China Development Institute. <https://www.longfinance.net/publications/long-finance-reports/the-global-financial-centres-index-33/>